

PREGOVORI O TRANSATLANTSKOM TRGOVINSKOM I INVESTICIONOM PARTNERSTVU – TTIP

Piše: Ivana Lazarević

Pregovori o Transatlantskom trgovinskom i investicionom partnerstvu (TTIP) vode uspostavljanju najveće zone slobodne trgovine na svetu između Evropske unije (EU) i Sjedinjenih Američkih Država (SAD). Sporazum teži i uspostavljanju regulatorne saradnje kakva ranije nije bila zabeležena u svetskim ekonomskim odnosima¹. Potpisivanje sporazuma izmeniće ekonomsku sliku sveta, jer su transatlantska trgovina i investicije kičma svetske privrede.

Stepen otvorenosti dve privrede, intenzivni spoljnotrgovinski odnosi, kao i prostor za dalju saradnju, dali su dovoljno razloga da se započnu pregovori o potpisivanju sveobuhvatnog trgovinskog sporazuma. Obim dosadašnje spoljnotrgovinske razmene između EU i SAD dostiže 30% ukupne svetske trgovine, pri čemu je njihova dnevna razmena roba i usluga oko 2 milijarde evra.

Pregovori o uspostavljanju TTIP-a vode se, između ostalog i sa ciljem prevazilaženja zastoja koji je nastao u multilateralnim pregovorima u okviru Svetske trgovinske organizacije (STO). Zemlje koje žele da stupe u dublju integraciju uprkos tome, našle su bilateralne trgovinske sporazume (poput TTIP-a), kao moguće rešenje kako bi dalje razvijale svoje trgovinske odnose. SAD nije jedina zemlja sa kojom EU pregovara o potpisivanju sličnih sporazuma. Završeni su pregovori sa Kanadom o Sveobuhvatnom ekonomskom i trgovinskom sporazumu - CETA dok su u toku pregovori sa Kinom, Indijom, Japanom, Južnoameričkom trgovinskom integracijom MERCOSUR kao i Savezom država Jugoistočne Azije.

Dva su moguća scenarija ovakvog sporazuma: *ambiciozni scenario* bi doveo do ukidanja: **100% primenjenih** carina, **25%** necarinskih barijera za robe i usluge i **50%** necarinskih barijera za javne nabavke. *Manje ambiciozni scenario* doveo bi do ukidanja: **98% primenjenih** carina, **10%** necarinskih barijera za robe i usluge i **25%** necarinskih barijera za javne nabavke.

O čemu se pregovara?

Glavni očekivani rezultati sporazuma su privredni rast, stvaranje novih radnih mesta i uspostavljanje pravila za podsticanje razvoja na globalnom nivou.

Pregovori o TTIP-u podeljeni su u tri opšta poglavlja koja obuhvataju:

Pristup tržištu

Smanjenje ili potpuno eliminisanje carina pomoći će obezbeđivanju jednakih tržišnih pravila za obe strane. Prosečni nivo carina u transatlantskoj trgovini je relativno nizak i iznosi 3,5%. Ipak, u pojedinim oblastima (tekstil, vozila, poljoprivredni proizvodi) primenjuju se visoke carine koje ograničavaju konkurenciju.

Učešće u javnim nabavkama postaće dostupnije, naročito kompanijama iz Evrope, koje zbog uredbe „Kupujmo američko“ (Buy American Act), u ovom trenutku ne mogu da se takmiče na američkim tenderima, na svim nivoima vlasti.

Regulatorna pitanja

Najveći deo ukupne koristi od potpisivanja ovog sporazuma donose harmonizacija tehničkih propisa i uzajamno priznavanje sertifikata, pojednostavljenje carinskih procedura, kao i bolja koordinacija između regulatornih tela. Regulatorno usaglašavanje u sektorima poput hemijske, farmaceutske i automobilske industrije pomaže proizvođačima da izbegnu troškove usaglašavanja sa dvostrukim setom standarda kakvo je danas na snazi. Obe strane naglašavaju da ujednačavanje ne znači snižavanje standarda i „trku do dna“ već pojednostavljenje procedura koje treba da dovedu do istih standarda, ali istovremeno i pomoć učesnicima na tržištu da jeftinije i brže plasiraju svoje proizvode.

Pravila od globalnog značaja

Dogovor se želi postići o uspostavljanju pravila koja se odnose na strane direktne investicije, zaštitu prava intelektualne svojine, zaštitu životne sredine i ulogu državnih preduzeća. Promocijom zajedničkih rešenja, TTIP utiče na promenu pravila na globalnom nivou.

U sledećoj tabeli dat je detaljniji pregled pitanja koja se razmatraju u svakom pregovaračkom poglavlju:

Tabela 1. TTIP – Pregovaračka struktura

Pristup tržištu	Regulatorna pitanja	Pravila od globalnog značaja
Carine	Sanitarne i fitosanitarne mere	Prava intelektualne svojine
Usluge	Tehničke barijere u trgovini	Životna sredina i rad
Investicije	Regulatorna povezanost i transparentnost	Paket pitanja koji teži ojačavanju multilateralizma zasnovanog na pravilima
Javne nabavke	Sektorske obaveze	Pravila, principi i modeli saradnje u oblasti: <ul style="list-style-type: none"> - carine i olakšice, - politika konkurencije, - preduzeća u državnom vlasništvu, - lokalnih prepreka trgovini, - sirovina i energije, - malih i srednjih preduzeća i - transparentnosti.
Okvir za buduću saradnju		

Izazovi u pregovorima:

Transparentnost

„Zatvorena vrata” je najčešće spominjan izraz, a borba za transparentnost odlika pregovora. U meri u kojoj su obe strane zastupale stav da je za dobrobit pregovora najbolje da oni budu samo u ograničenoj meri dostupni javnosti, u toj meri je i javnost zahtevala da sazna više. Rezultat dosadašnje borbe za transparentnost jeste objavljivanje 65 važnih pregovaračkih dokumenata od strane Evropske komisije (EK), koja vodi pregovore u ime EU. Evropski parlament je pozdravio odluku EK, uz očekivanje da u budućnosti informacije budu dostupnije javnosti. Evropski ombudsman, Emili O’Rajli takođe je ocenila da je EK uložila vidan napor da pregovore učini transparentnijim i izrazila je podršku takvoj praksi.

Mehanizam rešavanja sporova između investitora i države (Investor to State Dispute Mechanism – ISDS)

ISDS je sve češće korišćen mehanizam rešavanja sporova između investitora i države putem ad hoc arbitraže. Posebno nezadovoljstvo javnosti izaziva mogućnost da ovim putem transnacionalne kompanije tuže državu, ograniče njenu sposobnost da reguliše u javnom interesu i dobiju višemilionske odštete².

Sporazumom se želi omogućiti zaštita investitora uz istovremeno obezbeđivanje podrške državi da donosi odluke u javnom interesu³. Konačna odluka biće doneta tokom poslednje faze pregovora.

Zaštita prava radnika

Nejasnoće u kom smeru teku pregovori i neujednačena praksa EU i SAD u primeni konvencija Međunarodne organizacije rada ostavljaju prostor za narušavanje osnovnih radničkih prava u vezi sa slobodom udruživanja, organizovanja i kolektivnog pregovaranja. EU je potpisnica svih ključnih konvencija koje štite prava radnika, dok je SAD potpisnica samo dve (Konvencija 105 „Ukidanje prinudnog rada“ i Konvencija 111 „Diskriminacija“). U ovom trenutku nije poznato čija će praksa postati referentna, što izaziva podozrenje javnosti u EU prema ovom sporazumu.

Genetski modifikovani organizmi (GMO)

Od početka pregovora o TTIP-u, pitanje GMO-a je sporno za protivnike sporazuma koji tvrde da će TTIP prisiliti zemlje članice da dozvole uzgajanje GMO-a. EK je naglasila da će zemlje članice same odlučivati o uzgajanju nezavisno od TTIP-a.

Hidrauličko frakturisanje (Fraking)

Potencijalno omogućavanje američkim kompanijama da proizvode gas postupkom frakinga izaziva zabrinutost unutar EU zbog opasnosti po životnu sredinu. Objavljeni dokumenti EK ostavljaju državama članicama da odluče o frakingu.

Budućnost pregovora

Probijeni su inicijalno postavljeni rokovi koji su predviđali završetak pregovora do 2014. godine. Evropski savet je pozvao da se sve pregovaračke runde okončaju do kraja 2015. godine. Do sada je održano osam pregovaračkih rundi i najavljeno je da će do polovine 2015. godine biti održane još dve. Nakon što se pregovori završe, a pravni timovi sa obe strane provere finalni tekst sporazuma, EK će uputiti sporazum vladama svih zemalja članica i Evropskom parlamentu koji će doneti konačnu odluku o stupanju TTIP-a na snagu. Novouspostavljena vlada Grčke već je najavila protivljenje TTIP-u.

**ISTRAŽIVAČKI
FORUM**

Napomene

- 1 Pregovara se o osnivanju posebnog tela za regulatornu saradnju koje će pratiti primenu sporazuma, kao i mogućnosti da regulatorna tela iz EU i SAD nadalje saraduju.
- 2 Jedan od primera na koji se kritičari ISDS-a pozivaju je slučaj švedske kompanije Vattenfall koja tuži Nemačku za odštetu od 3,7 milijarde evra zbog zatvaranja njihove dve nuklearne elektrane nakon odluke Nemačke da napusti korišćenje nuklearne energije.
- 3 Uključivanje ISDS-a u TTIP je bila tema opsežnih javnih konsultacija vođenih od marta do jula 2014. godine. Rezultati analize više od 150.000 prikupljenih odgovora objavljeni su 13. januara 2015. godine.

Više o ovoj temi [Više o ovoj temi na stranici sajta Evropske komisije posvećenoj TTIP-u.](#)

IVANA LAZAREVIĆ je asistent na projektu u Evropskom pokretu u Srbiji

ISTRAŽIVAČKI FORUM

predstavlja programsko telo Evropskog pokreta u Srbiji i funkcionalni mehanizam za uključivanje relevantnih nezavisnih stručnjaka, članova i bliskih saradnika EPuS-a u istraživačko-analitički rad, odnosno proces zagovaranja alternativnih predloga javne politike u svim oblastima relevantnim za proces evropske integracije Srbije.

Cilj IF-a jeste da sveobuhvatnim, multidisciplinarnim i pravovremenim praktično-politički usmerenim istraživanjima, podrži zagovaračke napore EPuSa i doprinose poboljšanju kvaliteta javnih politika.

*Kralja Milana 31/II
11000 Beograd
Republika Srbija
tel: + 381 11 3640 174
fax: + 381 11 3640 202*

www.emins.org

Rad Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji je podržan od strane „Think Tank Fund“ programa Fondacija za otvoreno društvo. Mišljenja i stavovi izraženi u ovom radu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno i zvanične stavove Fondacija za otvoreno društvo.